

SPRAWOZDANIA

XIV Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna „Onomastyka u progu nowego wieku”

Zorganizowana przez Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu w Białymstoku i Komisję Onomastyczną Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk XIV Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna odbyła się 8–10 września 2004 r. w Białowieży k. Białegostoku. Tematem ogólnym konferencji były perspektywy rozwoju onomastyki polskiej u progu nowego wieku, a zagadnienia szczególne dotyczyły onimizacji i apelatywizacji, procesów globalizacyjnych w odniesieniu do systemów onimicznych mniejszości narodowych i systemów onimicznych na pograniczach. Wzięli w niej udział przedstawiciele kilkunastu krajowych ośrodków naukowych (Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie, Instytutu Sławistyki PAN w Warszawie, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Akademii Bydgoskiej, Uniwersytetu w Białymstoku, Politechniki Białostockiej, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Łódzkiego, Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach, Uniwersytetu Opolskiego, Akademii Podlaskiej w Siedlcach, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Wrocławskiego) oraz z ośrodków zagranicznych: Instytutu Sławistyki Uniwersytetu Lipskiego (Niemcy), Witebskiego Uniwersytetu Państwowego (Białoruś), Białoruskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego w Mińsku, Moskiewskiego Uniwersytetu Państwowego (Rosja), Instytutu Języka Czeskiego Czeskiej Akademii Nauk w Pradze, Uniwersytetu w Ołomuńcu (Czechy), Instytutu Języka Słowńskiego w Lublanie (Słowenia) i Uniwersytetu Sofijskiego (Bułgaria). Ogółem podczas konferencji, tj. na posiedzeniu plenarnym i w trzech sekcjach, wygłoszono 62 referaty, a w obradach uczestniczyło ponad 70 gości.

W pierwszym dniu konferencji, w czasie jej uroczystego otwarcia, głos zabrali przedstawiciele organizatorów, Komisji Onomastycznej oraz władz rektorskich Uniwersytetu w Białymstoku. Obrady plenarne zainaugurowało wystąpienie Roberta Mrózka (Cieszyn) pt. *Apelatywna sfera językowa a sfera własna – przed- i poglobalizacyjny problem onomastyki*, podsumowujące wielowiekowe, ponieważ trwające od czasów starożytnych, rozważania językoznawców i filozofów na temat odmienności wyrazów pospolitych i nazw własnych w języku. Ewa Rzetelska-Feleszko (Warszawa) w referacie *Czy nazwy mają wartość?* przedstawiła zagadnienia zwią-

zane ze znaczeniem semantycznym onimów. O przechodzeniu leksemów z kategorii nazw własnych do klasy wyrazów pospolitych, a także o zjawisku odwrotnym w swoim wystąpieniu pt. *Onimizacja, apelatywizacja a derywacja* mówiła Aleksandra Cieślíkowa (Kraków). Na słowiańsko-niemieckim materiale nazewniczym oparty był tekst Ernsta Eichlera (Lipsk, Niemcy) *Eigennamen in der sprachlichen Integration (Slawisch-Deutsch)* i dotyczył integrującej roli nazw własnych. Ostatnie podczas obrad plenarnych wystąpienie, *Przyszłość egzonimów w perspektywie procesów globalizacyjnych* Bogdana Walczaka (Poznań), traktowało o procesach globalizacyjnych w warstwie propriatnej języka.

Pozostałe referaty do końca konferencji wygłaszane były w sekcjach. W sekcji A, poświęconej głównie różnym aspektom polskiego i słowiańskiego nazewnictwa osobowego, kolejno głos zabrali: Kazimierz Rymut (Kraków) na temat *Nowych sposobów badania zróżnicowania geograficznego nazw osobowych*, Romana Łobodzińska (Wrocław) mówiła o *Wybranych apelatywach antroponimicznych w nazwiskach śląskich z XVI i VII w.*, Silvo Torkar (Lublana, Słowenia) – *O niektórych archaizmach w nazwiskach Słowenii zachodniej*, Danuta Lech (Opole) – *Nazwiskach mieszkańców Opola z XIX w. pochodzących od imion chrześcijańskich*, Maria Biolik (Olsztyn) przedstawiła *Przezviska a potoczne ekspresywizmy leksykalne*, Hanna Naczas-Kusiak (Białystok) – *Odapelatywne nazwy osobowe mieszkańców Lecu (Gizycko) w XVI–XVII w.*, Anna Miezienko (Witebsk, Białoruś) – *Слова „цветовой семантики” в белорусских фамилиях*, Anna Tomecka-Mirek (Łódź) – *Nazwiska podwójne w dawnych województwach wschodnich*, Wanda Szulowska (Olsztyn) – *Pochodzenie i sposób identyfikacji mieszczan Warszawy w XVI w.*, Anna Dąbrowska-Kamińska (Warszawa) – *Nazwiska Polaków typu: Dilny, Korowiec, Hołub*, Elżbieta Bogdanowicz (Białystok) – *Nazwiska z komponentem -k- w części sufiksальной na podstawie XVIII-wiecznych ksiąg metrykalnych południowej Białostocczyzny*, Julia Górská (Mińsk, Białoruś) – *Белорусские культурно значимые антропонимы в контексте славянских и балтийских онимических систем*. Ponadto w sekcji antroponimicznej z referatem pt. *Nomina appellativa i nomina propria w kieleckich przyspiewkach ludowych* wystąpiła Danuta Kopertowska (Kielce).

W sekcji B zgrupowane zostały teksty dotyczące szeroko rozumianej toponimii, m.in. literackiej. Wygłosili je: Leszek Bednarczuk (Kraków) – *Nazwy miejscowe na -(ni)ęta na Mazowszu, Podlasiu i Białorusi*, Krystyna Szcześniak (Gdańsk) – *Świat nazw miejscowości w pracy V. Petereitisa a rzeczywistość (na podstawie materiału z powiatu gołdapskiego)*, Alicja Nowakowska, Lucyna Tomczak (Wrocław) – *Jak daleko z Kołomyi do Grójca, czyli nazwy miejscowe w polskiej frazeologii*, Lilia Citko (Białystok) – *Nazwy miast Wielkiego Księstwa Litewskiego w „Kronice Bychowca”*, Henryka Sędziak (Białystok) – *Topograficzne nazwy wsi drobnoszlacheckich z ziemi łomżyńskiej*, Liljana Dimitrova-Todorova (Sofia, Bułgaria) – *Leksikalna interferencja pri mestnite imena v situacija na diglosija (Vyz osnova na material ot Popovsko)*, Jana Matúšová (Praga, Czechy) – *Česko-němecé kontakty a jejich odraz v toponymii Čech*, Karel Komárek (Ołomuniec, Czechy) – *Apelatywizacja w toponimii biblijnej (w tłumaczeniach czeskich)*. O polskiej i słowiańskiej hydronimii mówili: Jerzy Duma (Olsztyn) – *Nazwy rzek typu Chęlszcząca, Grzmiąca na tle innych polskich nazw rzecznych*, Tatiana Sinkiewicz (Witebsk, Białoruś) – *O поли этнокультурных факторов в формировании семантики лимнонимов*, Jitka

Malenínská (Praga, Czechy) – *Česko-německé jazykové kontakty v hydronymii severních Čech. (Na materiálu hydronymie povodí řeky Ploučnice)*.

Wystąpienia w sekcji C podejmowały bardziej zróżnicowaną problematykę onomastyczną. Proces przechodzenia wyrazów pospolitych do kategorii nazw własnych w ujęciu kulturowym był przedmiotem rozważań Zofii Abramowicz (Białystok) w odczycie *Kulturowy aspekt onimizacji*. Ks. Antoni Tronina (Lublin) swój tekst pt. *Nadzieje mesjańskie w nazwiskach Żydów polskich* poświęcił badanej intensywnie w ostatnich latach polskiej antroponimii żydowskiej. O charakterystycznych dla ziem językowego pogranicza formacjach hybrydalnych mówiła Leonarda Dacewicz (Białystok) w referacie *Hybrydyzacja nazewnictwa mniejszości narodowych jako zjawisko typowe na pograniczach etniczno-kulturowych*. Rozważaniami teoretycznymi na temat specyficznych właściwości nazw własnych w porównaniu z innymi jednostkami językowymi zajął się Witold Mańczak (Kraków) w tekście zatytułowanym *Jeszcze o istocie nazw własnych*. Małgorzata Rutkiewicz (Poznań) przedstawiła zagadnienie wykorzystania słownictwa sakralnego do tworzenia onimów w wystąpieniu *Przestrzeń sakralna w onomastyce*. Z odczytem pt. *Czasowniki motywowane przez nazwy własne* wystąpiła Izabela Różycka (Łódź). W sekcji tej zaprezentowano także dwa referaty poświęcone chrematonimom: *Główne tendencje w nazywaniu sklepów i firm w Polsce (na tle porównawczym)* Adama Siwca (Lublin) oraz *Chrematonimy udomowione* Sławomiry Tomaszewskiej (Łódź). Trzy kolejne wystąpienia dotyczyły eponimów: Ewy Rudnickiej (Warszawa) – *Eponizmy versus eponimy. Eponizmy jako efekt mechanizmu apelatywizacji eponimów*, Marii Peisert (Wrocław) – *Eponimy w funkcji wartościująco-oceniającej* i Andrzeja Chłudzińskiego (Dygowo) – *Najnowsza warstwa eponimów odantroponimicznych zawarta w "Nowym słowniku gwaru uczniowskiej"*.

Drugiego dnia konferencji, w godzinach przedpołudniowych, pod przewodnictwem prof. Aleksandry Cieślíkowej odbyło się otwarte posiedzenie Komisji Onomastycznej, podczas którego przedstawiciele różnych ośrodków onomastycznych w Polsce omówili zakres tematyczny aktualnie prowadzonych badań. Następnie kontynuowano obrady w sekcjach, a problematyka wygłaszanych referatów w porównaniu z dniem poprzednim nie uległa zasadniczym zmianom.

W sekcji antroponimicznej zaprezentowano wystąpienia dotyczące historycznego i współczesnego nazewnictwa osobowego z różnych regionów Polski, antroponimii literackiej oraz biblijnej. Barbara Greszczuk (Kielce) przedstawiła słuchaczom tekst *Gniazda i rodziny słowotwórcze a tzw. homonimia nazewnicza. Na materiale onimicznym z pogranicza południowo-wschodniej Polski*, Joanna Kuć (Siedlce) omówiła *Wpływy obce w XVII-wiecznej antroponimii pogranicza podlasko-małopolskiego*, Natalia Ananiewa (Moskwa, Rosja) wygłosiła referat *Antroponimia w polskich gwarach kresowych i jej odbicie w utworach literackich*, Henryka Munia (Lublin) – *Личные наименования в рассказах Василия Белова*, Michał Kondratiuk (Białystok) – *O zasadach opracowania i strukturze słownika współczesnych nazwisk regionu białostockiego*, Rafał Zarebski (Łódź) – *Między nomen appellativum a nomen proprium. Nowotestamentowe nazwy osobowe w tzw. strefie przejściowej*. Z dużym zainteresowaniem spotkało się wystąpienie Ireny Kałużyńskiej (Warszawa) pt. *Tradycja i nowoczesność na przykładzie nazw osobowych chińskich kobiet*.

Sekcja B obejmowała referaty bardziej różnorodne pod względem tematyki. Rozważania na temat realnego i literackiego nazewnictwa miejscowego podjęli: Elżbieta Umińska-Tytoń (Łódź) – *O nieoficjalnym nazewnictwie miejskim*, Pavel Štěpán (Praga, Czechy) – *K problematice onymizace apelativ označujících druhy geografických objektů*, Anna Dierewiagi (Witebsk, Białoruś) – *Поль у месца мо-понумоў в онаматывічэскай сцэме поэзу В. Бяюцова*. Bogusław Nowowiejski (Białystok) w tekście pt. *Wpływ mediów masowych na współczesne polskie nazewnictwo osobowe (na wybranych przykładach)* mówił o przeobrażeniach w warstwie onimicznej pod wpływem mediów masowych. Alina Naruszewicz-Duchlińska (Olsztyn) zaprezentowała referat *Od Kapitana Żbika do Supermana – o określeniach herosów masowej wyobraźni*, Edyta Pałuszyńska (Łódź) omówiła *Pragmatyczne aspekty użycia nazw własnych w tekstach prasowych*, natomiast Mariusz Rutkowski (Olsztyn) przedstawił referat pt. *Apelatywna interpretacja nazw własnych w tekście*. Ostatnie wystąpienie, wygłoszone przez Iwonę Grzesiak (Olsztyn), pt. *Próba opisu systemu onimicznego Polskiego Języka Migowego* dotyczyło nowego obszaru badawczego w onomastyce, tj. funkcjonowania nazw własnych w języku migowym.

W sekcji trzeciej przedstawiono sześć tekstów, których autorzy zajęli się różnymi typami onimów. Izabela Domaciuk (Lublin) wystąpiła z referatem zatytułowanym *Z problematyki metaforyzacji nazw własnych*. Maria Czaplicka-Jendlikowska (Bydgoszcz) przybliżyła zagadnienie *Onimizacji w literaturze dziecięcej*. Karol Zierhoffer, Zofia Zierhoffer (Poznań) scharakteryzowali *Polskie choronimy odetniczne*. Anna Tyrpa (Kielce) zajęła się *Apelatywizacją etnonimów*, zaś Joanna Pańczyk (Gdańsk) zwróciła uwagę na *Specyfikę serbskich nekrologów prasowych*. Irena Kamińska-Szmaj (Wrocław) mówiła o procesie *Apelatywizacji nazw własnych w inwektywach politycznych*.

Na kończące konferencję onomastyczną spotkanie, podczas którego dokonano jej ogólnego podsumowania i oceny, organizatorzy zaprosili uczestników trzeciego dnia.

XIV Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna to nie tylko obrady, doskonała okazja do wymiany doświadczeń naukowych zarówno w dyskusjach nad wystąpieniami, jak i w kulisach, okazja do zaopatrzenia się w najnowszą literaturę onomastyczną, ale i możliwość kontaktu z przyrodą i kulturą ziemi białowieskiej. Uczestnicy konferencji mieli możliwość zwiedzenia niezwykle ciekawego Muzeum Przyrodniczego w Białowieży. Znaleźli także czas na wycieczkę do rezerwatu pokazowego w Puszczy Białowieskiej.

Na zakończenie można dodać, że wymiernym efektem konferencji będzie druk wygłoszonych referatów w tomie pokonferencyjnym, który organizatorzy planują na rok 2006.

Elżbieta Bogdanowicz
Białystok